

Hacettepe Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
2015-2016 Bahar Dönemi

TDE 472 Eski Türk Edebiyatı: XVIII. Yüzyıl

Prof. Dr. Osman HORATA

Ders saati: Pazartesi: 11.00-12.45

Ofis/görüşme saatleri: Pazartesi: 14.00-16.00

İletişim: horata@hacettepe.edu.tr, www.osmanhorata.com.tr

Dersin yardımcıları:

Dersin Türü: Zorunlu

Dersin İçeriği: Sosyo-kültürel hayatta değişme sürecinin başladığı 18.yüzyıldan, edebî yenileşmenin başladığı 19. yüzyılın ortalarına kadar, dönemin, sosyo-kültürel yapısı ve edebî hayatı; Nedîm, Gâlib, Kânî, Vâsıf gibi devrini temsil edici isimlerin ayrıntılı olarak incelenmesi ve eserlerinden örnek metinlerin şerhi/çözümlemesi; Tanzimat'tan sonra klasik edebiyat geleneği etrafında yapılan tartışmalar ve gelenekten yararlanma konusu.

Dersin Amacı: 18. yüzyıldan 19. yüzyılın ortalarına kadar divan edebiyatını, diğer asırlarla karşılaştırmalı olarak tanıtmak ve devri temsil edici isimlere ait örnek şiir şerhleri ve mensur metin incelemeleriyle edebiyattaki gelişim ve değişimi metinlerden hareketle gösterebilmektir.

Değerlendirme Yöntemi: Genel başarı notuna ara sınav(lar)ın katkısı %40, genel sınavın %60'tır. Derslere devam zorunludur, devamsızlık % 30'u geçmemelidir.

Genel İlkeler: Öğrenciler, ders öncesi "Ön hazırlık" kısmında belirtilen konularla ilgili hazırlanmalı, belirtilen kaynakları okumalı; "Kaynaklar" kısmındaki yayınlardan derste belirtilenleri edinmeli, bütünü ise incelemelidir. Öğrenciler, istedikleri takdirde, isimlerini bir hafta öncesinden bildirmek kaydıyla "Ön hazırlık" kısmında belirtilen konularla ilgili ders sonunda on dakikalık sunu yapabilir.

Kaynaklar

A. Genel Kaynaklar

Coşkun, Menderes (2006). "Estetik Nesir". *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.2. Ankara: KTB Yay. s. 565-75; 664-69.

Gibb, E.J.W. (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi*. çev. Ali Çavuşoğlu. Ankara: Akçağ Yay.

Horata, Osman (2002). "Zihniyet Çözülüşünden Edebî Çözülüşe: Lâle Devri'nden Tanzimat'a Türk Edebiyatı". *Türkler*. Ankara. c. 11: 573-592.

Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012), *XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.

Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012). *XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.

Horata, Osman (2006), "Klasik Estetikte Hazan Rüzgârları: Son Klâsik Dönem (Tarihî-Sosyo-Kültürel Bağlam, Şiir, Mesnevîler)", *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. , C. 2, s. 435-560.

Horata, Osman (2009). *Has Bahçede Hazan Vakti – XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yay., 294 s.

İpekten, H., M. İsen, T.Karabey, M.Akkuş (1987). "XVIII.Yüzyıl Divan Nazmı". *Büyük Türk Klâsikleri*. C.6. İstanbul: 193-414.

İsen, M., O, Horata, M. Macit, F. Kılıç, İ.H. Aksoyak (2005). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*. 3.bs. Ankara.

- İz, Fahir (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. 2 C. 2.bs. Ankara.
- İz, Fahir (1996). *Eski Türk Edebiyatında Nesir*. 2.bs. Ankara.
- Özgül, M. Kayahan (2006). “Şark Ekspresi’yle Garba Sefer: Klasik Sonrası Dönem” (1800-1860). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.2. Ankara: KTB Yay. S.601-60.
- Özgül, M. Kayahan (2006). “Osmanlı’nın Son Encümen-i Şuarası”. *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.3. Ankara: KTB Yay. 75-88.
- Özgül, M. Kayahan (2006). *Divan Yolu’ndan Pera’ya Selâmetle: Modern Türk Şiirine Doğru*. Ankara: Hece
- Özgül, M. Kayahan (2012). *XIX. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ*. Ankara: Kurgan Edebiyat.
- Şentürk, A. Atilla (1999). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: YKY
- Ünver, İsmail (1988), “XIX.Yüzyıl Dîvan Nazım ve Nesri”. *Büyük Türk Klâsikleri*. C.8. Ankara: 99-299.
- www.islamansiklopedisi.info
- www.osmanliedebyati.com
- www.turkedebyatiisimlersozlugu.com

B. Diğer Kaynaklar

- Alparslan, Ali (1998). *Şeyh Gâlib*. Ank.
- Arı, Ahmet (2003). *Galib Dede’nin Aşk Ateşi: Şeyh Galib Dîvânı’nda Aşk*. Isparta.
- Ayan, Hüseyin - Orhan Okay (1975). *Hüsn ü Aşk*. İst.
- Aynur, H. vd. (2006). *Sözde ve Anlamda Farklılaşma: Sebki Hindî*. İstanbul: Turkuaz Yay.
- Ayvazoğlu, Beşir (1989). *İslâm Estetiği ve İnsan*. İst.
- Batur, Atilla (2010). *Müverrih Sürûrî Külliyyatı*. 3 C., Ankara: Divan Kitap.
- Bingölce, Filiz (2006). *Zenannâme Kadınlar Kitabı*. Ankara.
- Çapan, Pervin (2005). *Tezkire-i Safayî*. Ankara: AKM Yay.
- Çavuşoğlu, Mehmed (1987). “Nedim’e Dair”. *Türk Dili*. 426: 331-344.
- Doğan, M.Nur (yty.). *Şeyh Galib Hüsn ü Aşk*. Ankara: YKY.
- Eliaçık, Muhittin (2001). “Tokatlı Kânî’nin Hirre-nâme Adlı Mektubu Üzerine”. *Türk Dili*, 570:550-554.
- Genç, İlhan (2000). *Esrar Dede, Tezkire-i Şuara-yı Mevleviyye*. Ankara: AKM Yay.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1953). *Şeyh Gâlib, Hayatı, Sanatı, Şiirleri*. İst.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1968). *Şeyh Gâlib Hüsn ü Aşk*. İst.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1972). *Nedîm Dîvanı*. İst.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1985). *Şeyh Gâlib Divanı’ndan Seçmeler*. Ank.
- Gürel, Rahşan (yty.). *Derviş Nihad Bir Saray Adamı: Enderunlu Osman Vâsıf Bey ve Dîvânı (Dîvân-ı Gülşen-i Efkâr-ı Vâsıf-ı Enderûnî)*. İstanbul.
- Halil Nihad (1338-40). *Nedîm Dîvanı*. İst.
- Holbrook, Victoria (1998). *Aşkın Okunmaz Kıyıları, Türk Modernitesi ve Mistik Romans*. (çev.E.Köroğlu-Engin Kılıç), İst.
- Horata, Osman (1998). *Esrar Dede, Hayatı, Eserleri, Şiir Dünyası ve Divanı*, Ank. 1998, KB Yay.
- İmrahor, Reşit (2009). *Enderunlu Fâzıl Hûbân-nâme*. İst.
- İpekten, Haluk (1989). *Enderunlu Vâsıf*. Ank.1989.
- İpekten, Hâlûk (1994). *Şeyh Gâlib, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ank.
- Kahraman, Mehmet (1996). *Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar*. İst.
- Kalkışım, Muhsin (1994). *Şeyh Gâlib Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Kutkan, Şevket (1992). *Nedîm Divanından Seçmeler*. Ank.
- Macit, Muhsin (1996). *Gelenekten Geleceğe*. Ank.
- Macit, Muhsin (1997). *Nedîm Dîvanı*. Ank.
- Macit, Muhsin (2000). *Nedim, Hayatı, Eserleri ve Sanatı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Mazioğlu, Hasibe (1988). *Nedîm*. Ankara.
- Mazioğlu, Hasibe (1992). *Nedîm’in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*. Ank.
- Okçu, Naci (1993). *Şeyh Gâlib, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umumi Tahlili ve Divanının Tenkitli Metni*. Ank.
- Şeyh Gâlib Kitabı* (1995). İst.
- Tanpınar, A.Hamdi (1977). “Nedîm’e Dair Bazı Düşünceler”. *Edebiyat Üzerine Makaleler*. İstanbul.
- Yazar, İlyas (2010). *Kâni Dîvânı Tenkidli Metin ve Tahlil*, İstanbul: Libra Yay.
- YILDRIM, Ali (2009), *Kâmî Dîvânı (Edirneli Efendi Çelebi) Hayatı, Sanatı, Eserleri ve Dîvânının Tenkitli Metni*, Ankara. MEB Yay.

Yorulmaz, Hüseyin (1989). *Koca Râgıb Paşa*. Ankara: KB Yay.
Yüksel, Sedit (1963). *Şeyh Gâlib Eserlerinin Dil ve Sanat Değeri*. Ank.

Ders Akışı

- 1. Hafta:** Bazı metodolojik konular (metin, metin şerhi ve eleştiri); 18. yüzyıl divan edebiyatının siyasi ve sosyo-kültürel arka plânı ve edebî hayat: Genel değerlendirme.

Ön hazırlık: Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012), *XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. “XVIII. Yüzyılda Sosyo-Kültürel ve Edebî Hayat”, s.2-27; Horata, Osman (2009). *Has Bahçede Hazan Vakti – XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yay.13-42.

- 2. Hafta:** 18. Yüzyıl divan şiirinde mahallî-folklorik üslup: Özellikleri ve temsilcileri; Nedîm ve edebî kişiliği; kaside/ “Bak Sitanbul’un şu Sa’dâbâd-ı nev-bünyâdına”

Ön hazırlık: Nedîm - kaside (hammâmiye) / “Sepîde dem ki olup dîde hâbdan bîdâr”; Macit, Muhsin (2000). *Nedîm, Hayatı, Eserleri ve Sanatı*. Ankara: Akçağ Yay.

- 3. Hafta:** Nedîm / gazel: “Haddeden geçmiş nezâket yâl ü bâl olmuş sana” ; Nedîm / gazel: “Gelip geçmekte ömrüm derd ü mihnet gibi şeylerle”

Ön hazırlık: Çavuşoğlu, Mehmed (1987). “Nedim’e Dair”. *Türk Dili*. 426: 331-344; Nedîm / gazel ““Murâdın anlarınız ol gamzenin iz’ânımız vardır”; Nedîm / gazel: “Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bî-pervâ seni”

- 4. Hafta:** Nedîm / şarkı: “Sînemi deldi bugün bir âfet-i çâr-pâreli”; Folklorik üslubun diğer temsilcileri; Enderunî Fâzıl / *Defter-i Aşk*, örnek metin; Sürurî / gazel “Ol tıflun iki bûsesin aldım şıkır şıkır”

Ön hazırlık: Nedîm / şarkı “Yetmez mi sana bister ü bâlîn kucağım”; Fâzıl- *Hûbân-nâme ve Zenân-nâme*; Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012), *XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. s.65-71.

- 5. Hafta:** 18. Yüzyıl divan şiirinde hikemî üslup: Özellikleri ve temsilcileri; Koca Râgıb Paşa ve edebî kişiliği; Râgıb Paşa / gazel: “Harabâtî görenler her biri bir hâletin söyler”

Ön hazırlık: Yorulmaz, Hüseyin (1989). *Koca Râgıb Paşa*. Ankara: KB Yay.

- 6. Hafta:** 18. Yüzyıl divan şiirinde bedîî üslup: Sebki Hindî şairleri; Şeyh Gâlib ve edebî kişiliği; gazel: “Aşk âteş-i tecellî-i Mansûrdur bana”

Ön hazırlık: Galib / gazel: “Efendimsin cihânda i’tibârım varsa sendendir”; Galib / gazel: “Yine zavrak-ı derûnum kırılıp kenâra düşdü”; Alparslan, Ali (1998). *Şeyh Gâlib*. Ank.; İpekten, Hâlûk (1994). *Şeyh Gâlib, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Bazı Şiirlerinin Açıklamaları*. Ank.

- 7. Hafta:** Galib / gazel: “Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş”; tard-ı rekb: “Yek nazarda kıldın ey yüzü gül”

Ön hazırlık: Gâlib/ gazel “Aşk bir şem’-i ilâhîdir benem pervânesi”; terci-i bent / “Ey dil ey dil niye bu rütbede pür-gamsın sen”; Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012), *XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. s.65-69, 111-15.

- 8. Hafta:** Ara sınav

- 9. Hafta:** Şeyh Gâlib / *Hüsn ü Aşk*: “Dil-zinde-i feyz-i Şems-i Tebrîz”

Ön hazırlık: Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012), *XVIII. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay. s.116-19; Doğan, M.Nur (yty.). *Şeyh Galib Hüsn ü Aşk*. Ankara: YKY.

10. Hafta: 18. Yüzyıl divan şiirinde klasik üslup: Özellikleri ve temsilcileri; Esrar Dede / gazel: “Azm-i sefer etdin dil-i nâçârı unutma”; Kâmî / tarih “Bir ciğer-gûşem elimden kopdı şâhin-i ecel”; 18. yüzyıl nesri: Genel Özellikleri; Kânî / “Hirrenâme”; Safâyî / *Tezkire-i Şu’arâ*

Ön hazırlık: Eliaçık, Muhittin (2001). “Tokatlı Kânî’nin Hirre-nâme Adlı Mektubu Üzerine”. *Türk Dili*, 570:550-554; Çapan, Pervin (2005). *Tezkire-i Safayî*. Ankara: AKM Yay.

11. Hafta: 19. yüzyıl divan edebiyatın siyasî ve sosyo-kültürel arka plânı ve edebî hayat: Genel değerlendirme; Encümen-i Şuara, temsilcileri ve görüşleri.

Ön hazırlık: Horata, Osman – M. Macit (ed.) (2012). *XIX. Yüzyıl Türk Edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yay.s.2-13, 39-50.

12. Hafta: Enderunî Vâsîf ve edebî kişiliği; muhammes / “Pend eyler ise bir dahi ağaca sarayım”; Vâsîf / muhammes: “Kız dinle nush u pendimi kavlinde sâdık ol”; 19. yüzyıl klasik nesri ve özellikleri; Akif Paşa / *Tabsıra*.

Ön hazırlık: İpekten, Haluk (1989). *Enderunlu Vâsîf*. Ank.1989; Ünver, İsmail (1988), “XIX.Yüzyıl Dîvan Nazım ve Nesri”. *Büyük Türk Klâsikleri*. C.8. Ankara: 99-299.

13. Hafta: Tanzimat’tan günümüze klâsik edebiyat geleneği etrafındaki tartışmalar ve gelenekten yararlanma sorunu.

Ön hazırlık: Macit, Muhsin (1996). *Gelenekten Geleceğe*. Ank.

14. Hafta: Ders tekrarı.